

Vad ringlaven lär oss om fragmentering

Bengt Oldhammer

Sedan 1988 har undertecknad hittat ringlav på 7-8 nya platser i Dalarna. Flera av fynden är resultatet av målmedvetet sökande på gamla träd i sumpskogar längs åar eller myrar.

Vid Våmån, i närheten av Hykieberg, i Mora kommun, finns den på 20-30 träd, rikligt på vissa, men i de flesta fall endast med smärre lavhålar. Avverkningar och bränder har helt klart reducerat förekomstens storlek. Vid Oxbäcken i Mora, där den är känd sedan tidigare, har en ny och obegripligt nog förbisedd lokal med 50-100 träd hittats. Avverkningshotet är stort och den växer längs en bäck och i en myrkant. Vid Koppångenkomplexet i Orsa kommun hittades ringlaven 1988 på 5-6 lokaler. 4 av dem hade lav på fem träd eller mindre, 2 lokaler hade lav på c:a 100 träd.

Tidigare fynd

I Svensk Bot. Tidskrift (Hermansson m.fl. 1988) redovisas 8 kända ringlavsförekomster i Dalarna. Antalet träd med laven uppgår på dessa till 100 ex eller mindre i 5 fall. 3 av lokalerna har mellan 360 och över 1000 träd med ringlav.

I Jokkmokk i Norrbotten har ringlavlokaler med flera tusen träd nyligen hittats (Mats Karström i brev) och dessa har mer lav än alla övriga svenska lokaler tillsammans! Av detta kan man dra flera intressanta slutsatser, bland annat att Jokkmokks skogar är unika för Sverige, liksom att det nuvarande skogsbruket där drivs på tok för hårt och okänsligt. För Dalarnas del kan konstateras att ringlaven en gång i tiden måste haft en mer intakt och sammanhängande utbredning, ungefär som i Jokkmokk. Det vi ser idag är bara resterna efter denna utbredning. Utarmningen av antalet växtplatser har varit enorm och svårfattbar.

Fragmentering

Av Dalarnas 16 kända ringlavlokaler är c:a 13 stycken så löjligt små, att de hotar att försvinna inom en ganska snar framtid. Lokaler med enstaka träd kan gå under om det enskilda trädet blåser omkull. Något större lokaler kan t.ex. torka bort om en avverkning, vägdragning eller dikning kommer för nära. En naturlig eller anlagd brand kan också spoliera dem. Störst överlevnadsmöjligheter har lokaler där arten finns på flera hundra träd. Men inte ens detta är egentligen någon garanti för att laven ska överleva. Orsaker som vi idag inte vet något om kan slå både hårt och snabbt i natu-

ren.

Fragmenteringen av miljöer och arter är idag ett mycket stort och allvarligt problem. Ju längre fragmenteringen tillåts fortsätta, desto fattigare blir vår natur. Och våra själar!

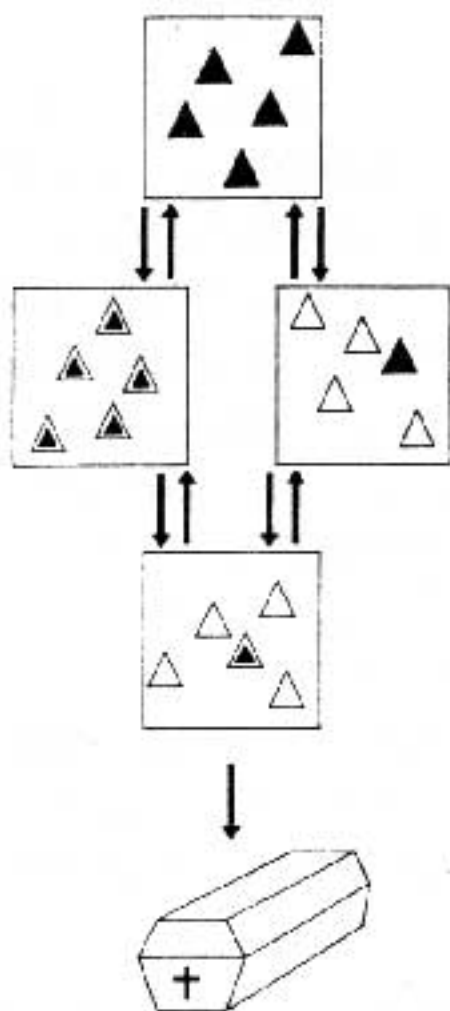

Fig 1. Schema över den möjliga dynamiken i växtarters förekomstssätt. Flera svarta trianglar visar en vanlig art i landskapet. Flera halvfyllda visar hur en art kan vara sparsam på sina lokaler. Vidare är rikliga förekomster på få lokaler en möjlighet och enstaka och sparsamma förekomster åter en annan. Hit hör bl.a. ringlaven, vilket gör den sårbar och till en indikator på skyddsvärda miljöer. (Söderström 1987).

Inför framtiden

I naturvårdsarbetet, där skyddet av arter och miljöer är en dominerande arbetsuppgift (eller borde vara iallafall), är det viktigt att ta strid för skydd i varje enskilt fall. Oavsett om makthavarna raljerar över vitsen med att spara en svamp eller lav som knappt syns. Det är en farlig utveckling, om vi accepterar att den ena miljön eller arten efter den andra tillåts försvinna, eftersom den finns på andra platser*. Med dagens utveckling går det alltför snabbt utför, även med tillsynes hyfsat vanliga arter. Man frågar sig hur länge dagens oacceptabla förhållanden ska få fortsätta.

Ringlaven tillhör hotkategori 2 och jag är rädd att många arter i kategori 3 och 4 i en nära framtid blir både 2:or och 1:or, dvs att deras överlevnad på sikt inte kan säkras. Detta lär oss ringlaven.

* Korv- eller salamtaktik: Varje skiva som skärs av korven är så tunn, att den inte är något att bråka om. Till slut återstår bara snutten, och den är väl inte heller något att bråka om?